

ליחוד לצום גדליה - סניף נריה גדולות!

צום גדליה הוא אחד מארבעה צומות שקבעו חכמים והנביאים על חורבן הבית, חורבן העם והמקדש. על כל שלב של החורבן נקבע צום. בעשירי בטבת סמך מלך בבל על ירושלים, אז החל המצור על ירושלים; בשבעה עשר בתמוז הובקעה העיר, הובקעה חומת ירושלים; בתשעה באב חרב בית-המקדש; ובא' בתשרי נהרג גדליה, מבין ארבעת הצומות הקשורים לחורבן המקדש, צום גדליה נראה לנו הכי פחות חשוב. הרי האסון הגדול קרה - המקדש נשרף, הארץ נחרבה, מיליונים נהרגו והשאר הוגלו. בתוך טרגדיה נוראה כזו, מה המשמעות של מותו של עוד אדם אחד, עד כדי קביעה של צום לדורות בגלל זה?

גדליה בן אחיקם היה נציב צע יהודה בימים שלאחר חורבן בית המקדש הראשון, ומותו סימל את סובו המוחלט של היישוב היהודי בתקופת בית ראשון.

לאחר כיבוש ממלכת יהודה בידי הבלעים, הוגלה רוב העם היהודי, והמיוחד נכבדי העם, עבדים, ואילו ארץ נשאר מצט'ים מהעם. נבוכדנצר השני, מלך בבל, הציב את גדליה בן אחיקם לשליט צע שארית הפליטה אשר נותרה ארץ יהודה. גדליה אסף והנהיג את כל פליטי החורבן, ושכנע את יושבי יהודה לאסוף את היבולים, ואף קיבל גיבוי מירמיהו הנביא שהצטרף אליו למצבה.

כפי שמתואר בספר ירמיה, גדליה נרצח בידי קבוצת יהודים בהנהגת ישמאעל בן נתניה, שהיה נצר לשושלת המלוכה. הוא הוזר צע הצבוי להתרחש מפי נאמניו, מקד הצבא יוחנן בן קרח ואנשיו, שהזהירו אותו מפני ישמאעל.

יוחנן אף ביקש כי גדליה יקדים להורגו בפצולת מנע, אך גדליה לא האמין לו וסירב להצעתו. גדליה נרצח כשישב במצבה, ואיתו נטבחו גם תומכיו ואף החיילים הבלעים שהיו מוצבים שם. הרצח שנעשה בגיזומה של סעודה שצרך גדליה, שימאעל בן נתניה ואנשיו.

הרצח גדליה הא הקץ לקיומה של אוטונומיה יהודית כלשהי בארץ ישראל לאחר חורבן הבית הראשון. הרצח גרם לעם, שהיו תחת משעלתו של גדליה בן אחיקם, להתפזר. מקצתם ירדו למצרים, מחשש שתגובת הבלעים. בכך הושלם חורבן הבית הראשון, ולא נותרה כל ריבונות יהודית בארץ ישראל למשך שבועים שנה, צד ימי שיבת ציון.

רצח גדליהו בן אחיקם הביא להתפוררות נוספת של תושבי יהודה. בתקופה זו גרו רבים מבני יהודה למצרים ולארצות אחרות. רצח כוליטי זה נחשב לאסון היסטורי בהיסטוריה היהודית ולסוף תקופת הבית הראשון, ויום ג' בתשרי שבו או בסמוך לו בוצע הרצח [ג' או א' בתשרי] נקבע כיום תענית ומונר כצום גדליה. בספרים חסידיים מוזכר צום זה בדרגת צום תשעה באב משום שהמנהיג האחרון שהנהיג ברצון העם היה גדליה בן אחיקם ועם מותו נתפזרו כליל יושבי הארץ.

יום זה נקבע כצום על הריגת גדליה, כמו שיום חורבן הבית נקבע כצום, "ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלקינו". העובדה שיד יהודים היתה בדבר, להרוס את שארית הקיום היהודי בארץ, מעמיקה את גודל החורבן. חז"ל קבעו את יום הרצח כיום אבל לאומי - אחד מצומות החורבן. הסיבה לכך נעוצה בהשלכותיו הקשות של הרצח כפי שמציין המשנה ברורה (הרב ישראל מאיר הכהן מראדין): "כי על-ידי שנהרג גלו כולם ונהרגו מהם לאלפים". אבל לא פחות מכך בשל הרצח של יהודי על-ידי יהודי, כמאמר ר' עקיבא (תלמוד בבלי, ראש השנה, יח, עמוד ב'): "צום השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ומי הרגו ישמעאל בן נתניה הרגו ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית א-להינו"

יחי רצון שנתב אמת אלהי אבותינו בקרבנו!!

אורח באתר צומות 303